

BARTER'IN DÜNYA TİCARETİNDEKİ YERİ ve GELİŞİMİNİN ENTROPİ YÖNTEMİYLE ANALİZ EDİLMESİ: SAARC ve BRICS ÜLKELERİNDE BİR UYGULAMA¹

Dr. Öğr. Üyesi Haşım BAĞCI²

ÖZET

Barter; takas anlamında kullanılan ticari bir terimdir. Barter işlemleri; zaman ilerledikçe günümüzde düşüş göstermekte ve Barter yerini dövizle yapılan mal alım-satımlarına bırakmıştır. Barter'ın kullanımı ülkeler arası farklılık gösterse de genellikle barter az gelişmiş ülkelerde kullanılan bir takas sistemidir. Bu araştırmada dünya ticaretinde Barter'ın yerini öğrenebilmek için ithalat hacmi endeksi, ihracat hacmi endeksi ve net Barter endeksinden yararlanılmıştır. Araştırma, 2007-2016 yılları arası 10 yıllık zaman dilimini kapsamakta ve çalışmaya ait verilere Dünya Bankası'ndan ulaşılmıştır. Bu çalışmada Barter'ın durumunu analiz etmede çok kriterli karar verme tekniklerinden Entropi tekniğinden yararlanılmıştır. Entropi tekniğiyle analizi gerçekleştirmek için kullanılan örneklem grubu; Güney Asya Bölgesel İşbirliği Derneği (SAARC) ve BRICS ülkelerinden oluşmaktadır. SAARC grubuna ait ülkeler; Afganistan, Bangladeş, Butan, Hindistan, Nepal, Maldivler, Pakistan ve Sri Lanka iken BRICS ülkeleri ise Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'dır. Çalışmanın amacı; üst düzey ve alt düzey ülke gruplarını inceleyerek Barter'ın önemini ortaya koymaktır. Ayrıca Barter'ın; ülkenin gelişmişlik düzeyine göre artıp artmadığını ve dünya ticaretinde ithalat ve ihracata göre önem düzeyinin belirlenmesi amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Barter, Takas, Entropi Yöntemi

ANALYSIS OF BARTER'S LOCATION AND DEVELOPMENT IN THE WORLD TRADE WITH ENTROPY METHOD: AN APPLICATION IN SAARC AND BRICS COUNTRIES

ABSTRACT

Barter is a commercial term used to mean swap. Barter transactions are decreasing as time goes by and Barter is replaced with foreign exchange purchases. Although the use of barter varies between countries, it is usually a barter system used in barter less developed countries. In this study, import volume index, export volume index and net Barter index were used to find out the position of Barter in world trade. The research covers a 10-year period between 2007 and 2016 and the data of the study was obtained from the World Bank. In this study, the entropy technique was used for analyzing the status of Barter. Sample group used to perform the analysis with entropy technique; South Asian Regional Cooperation Association (SAARC) and BRICS countries. Countries belonging to the SAARC group; Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Nepal, Maldives, Pakistan and Sri Lanka while BRICS countries are Brazil, Russia, India, China and South Africa. Purpose of the study; examines the importance of Barter by examining the top-level and lower-level country groups. In addition, Barter; This study was conducted in order to determine whether the country increased according to the level of development and to determine the level of importance in terms of import and export in world trade.

Keywords: Barter, Swap, Entropy Method

¹ Bu Makale 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Manavgat-Antalya'da düzenlenen ASEAD 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

Barter, ‘Takas’ ya da ‘Değiş-Tokuş’ olarak tanımlanmaktadır. Barter ticaret sistemi bilinen birebir karşılıklı takas işlemlerinden farklı, gelişmiş bir sistemdir. Bu sistem, bir işletmenin satın aldığı mal ya da hizmetin bedelini kendi ürettiği ya da sahibi olduğu mal ya da hizmet ile ödediği bir finans ve ticaret sistemidir. Barter sistemi, sadece takas olmaktan çok daha ileridedir. Barter; çok sayıda alıcı ve satıcının bir arada karşı karşıya geldiği bir geniş pazar olmasının yanı sıra bu alıcı ve satıcıları belli kurallar çerçevesinde ve belli kriterlere göre bir araya toplayan, alıcı ve satıcının karşılıklı ilişkilerine düzenleme getiren, hem alıcının hem de satıcının haklarını ve sorumluluklarını belirleyen bir sistemdir. Ayrıca Barter; alıcı ve satıcının mevcut ekonomik şartlarda en iyi koşullarda pazar bulup, alışverişlerini bu pazarda yapmalarını sağlayan, belirli niteliklere sahip kişi ya da kurumların üye olabildiği ya da sistemden yararlanabildiği bir alışveriş kulübüdür.

İlk Barter işlemleri M.Ö 9000 yılında hayvan değişimleriyle başlamıştır. İlerleyen yıllarda tarımsal ürünlerde de barter yapılmıştır. Modern anlamda barter uygulamaları ise 1930’lu yıllarda başlamıştır. Dünyanın “Büyük Ekonomik Buhan” yaşadığı dönemde, talepten fazla arz olmasından ötürü ellerinde stokları biriken işletmeler, büyük ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalmışlar, krizi aşmanın yolu olarak ise mal takası düşünülmüş ve günümüzdeki barter organizasyonunun temeli atılmıştır. 1930’dan itibaren ABD’de uygulanan ardından Avrupa ve Avustralya’da hızla gelişen barter, ulusal ve uluslararası ticarete sermayenin maliyetini minimuma indirmeyi hedefleyen alternatif finansman araçlarından biri konumuna gelmiştir. Türkiye’de ise barter alanındaki ilk çalışmalar 1990’larda başlamış halen yaklaşık 100 barter şirketi faaliyetini sürdürmektedir. Modern ticari barter endüstrisi gerçekte teknolojik ve ekonomik gelişmelerin bir sonucudur. Bugün barter işlemleri, üyelerin elektronik bazda borçlandırılıp alacaklandırılması veya barter çeki kullanılması ile yapılmaktadır. Elektronik ortamda dünya küçüldükçe Barter Sistemi daha da gelişmekte, kullanıcı sayısı arttıkça Barter kredisinin değeri artmaktadır. Barter, özellikle ekonomilerin krizde olduğu yani kredilerde daralmanın ve ekonomik istikrarın tartışılmaya başlandığı dönemlerde daha fazla tercih edilmektedir (Özkan, 2002: 65; Uyan, 2005: 10; Tekşen, 2006: 13; Toroslu, 2010: 66; Uzun, 2010: 10; Kaikati, 2013: 46).

Dünyada Barter örneği olarak; çay blokları, permesan peyniri ve mobil dakikalar verilebilmektedir. Çay blokları; ikinci dünya savaşı döneminde Asya ülkelerinin para yerine kullandığı bir ödeme türüdür. Hatta Moğolistan, Tibet ve Sibiryaya 19. yüzyılın başından 1935 yılına kadar çay bloklarıyla hayvan alımı ve vergi ödemesi gerçekleştirmişlerdir. Çay bloklarının o zamanki karşılığı 1 rupi olup, bu ülkelerin para birimlerinden daha değerli durumdadır. Permesan peyniri ise günümüzde bile hala barter yapılarak Kuzey İtalya ve Romanya’da kullanılmaktadır. Bunun en temel nedeni ise permesan peynirinin 1 başının fiyatınının 300 dolar olmasıdır. Permesan peyniri ise 2-3 yıl gibi bir zaman diliminde oluştuğu için hem değerli hem de pahalı bir peynir türüdür.

Bu yüzden İtalya'daki Banco Emiliano (Emiliano Bankası) permesan peynirini teminat olarak kabul etmekte hatta bu bankaya sahip olduğu peynir rezervinden dolayı soygun teşebbüsünde bulunulmuştur. Mobil dakikalar ise 2011 yılından itibaren Mısır, Nijerya, Hindistan Güney Afrika ve Gana gibi ülkelerin para birimlerinin enflasyondan dolayı değersizleşmesi nedeniyle kullanılmakta ve insanlar telefon dakikaları ile alışveriş gerçekleştirilmektedir. Barter sistemi, kontörler aracılığıyla yapılmaktadır.

Barter sistemi hem pazarlama hem finansman hem de ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı işletmelerin kullanma nedeni farklılaşsa da barter; boş kapasite, stok fazlası, ödeme ve nakit sıkıntısı, finansman ve pazarlama problemlerini çözmek amacıyla kullanılan bir sistemdir. Ayrıca barter sistemi; tüm pazarları tek pazar haline dönüştürme amacıyla ortaya çıkmıştır. Çünkü tüm pazarları ele geçirmek imkansızdır. Barter sisteminde tüm mallar kullanılabilir. Hizmet takası da barter aracılığıyla yapılabilir. Gayrimenkul, medya, turizm, sigorta, tekstil şirketleri, sistemde en aktif kurumlardır. Barter şirketlerinin müşteri portföyünde, sektöründe tanınmış otel, market, spor kulübü, hastane, gazete, televizyon, üniversite, sigorta, tekstil, fuar, taşıma, inşaat, matbaa, emlak, temizlik, ayakkabı, patent, üretim, otomotiv, müşavir, elektronik şirketleri gibi kurumsal üyeler olduğu gibi sanatçı, manken, şarkıcı gibi bireysel üyeler de bulunmaktadır.

Barter yapabilme kriteri, barter firmalarının üyelik şartlarına kabul edilmesiyle başlamaktadır. Uygulamada her firma sisteme alınmak zorunda değildir. Üyelik kararı belirleyen temel faktör, barter sistemindeki arz-talep dengesidir. Üyeliği kabul edilen firmaya bir "broker" atanarak "barter çeki" verilmektedir. Üye, sistemden; taleplerini karşılama, ürün ve hizmet satma şeklinde yararlanabilmektedir. Her üyenin bir barter hesabı bulunmakta ve bu hesap dolar-euro gibi para birimleriyle kullanılmaktadır. Üyeler arasında barter kartı adı verilen, barter şirketlerinin başkasına devretmelerine izin vermediği sadece üyelere özel bir kart bulunmaktadır. Ayrıca üye firmaların kendi arasındaki barter işlemlerinde kullandığı barter çeki bulunmaktadır ve bu çek, barter sisteminin kıymetli bir evrağıdır (Öz ve Dursun, 2005: 312).

➤ E.Turizm, D.İnşaat'tan aldığı dairenin bedelini, S.Kozmetik ve F.Fuarcılık Firmalarına taşımacılık hizmeti vererek barter yapıyor.

➤ S.Kozmetik, K.Marketler Zinciri'nin reyonlarına ve P.Otel'e temizlik maddeleri satarak oluşan alacağını F.Fuarcılık'tan Fuar standı kiralayarak ve E.Turizm'den personel taşımacılığı hizmeti alarak barter işlemi gerçekleştiriyor.

➤ K.Marketler Zinciri, O.Sigorta ve P.Otel'e zincir mağazalarda alışveriş imkanı sağlayan market alışveriş kuponlarını satıyor ve karşılığında S.Kozmetik'ten mağazalarının reyonlarında satmak üzere temizlik maddeleri alarak takas yapıyor.

➤ O.Sigorta, M.Tv ve D.İnşaat şirketinin işyeri, trafik ve kasko gibi sigorta poliçelerini barterla yapıyor. Bu işlemler neticesinde barter hesabında oluşan alacak bakiyesini, personeline dağıtmak üzere K.Marketler'den market alışveriş kuponu satın alarak harcıyarak barter işlemi kapatıyor.

➤ M.Tv, R.Dağıtım'dan dağıtım hizmetleri, O.Sigorta'dan sigorta hizmetleri alarak oluşan borcunu A.Patent ve D.İnşaat'a tv reklamları hizmeti vererek barter yapıyor.

➤ R.Dağıtım Firması, D.İnşaat ve M.Tv firmalarına dağıtım hizmetleri satarak elde ettiği barter alacağı karşılığında, P.Otel'den konaklama hizmetleri ve A.Patent'ten marka-patent tescil hizmetleri satın alarak barter işlemlerini gerçekleştiriyor.

Her firmanın farklı işlevleri, görevleri ve faaliyetlerinin olduğu Barter havuzunda işlemler çapraz takas biçiminde ve farklı aktivitelerle yapılmaktadır. Bu nedenle; bir firmanın o sistemden çıkarılması ve yeni bir firmanın eklenmesi, barter sisteminin bozulmasına veya yeni bir barter mekanizmasının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Sistemli bir biçimde faaliyet gösteren barterin 3 türü bulunmaktadır. Bunlar: perakende barter, toptan barter ve uluslararası barterdir. Perakende barter; bir broker yardımıyla takas işlemlerinin gerçekleştiği, genellikle perakende firmaların ve büyük kuruluşların tercih ettiği barter tipidir. Toptan barter; iki firmanın birbirlerinin ürünlerini beğendiklerinde kullanılan ve stokların değer düşüklüğünü azaltmak için tercih edilen bir barter tipi olup, medya kurumlarının reklam aldıkları firmaların ürünleriyle reklam hizmetlerini takas etmeleri örnek olarak verilebilir. Uluslararası barter ise karşılıklı yapılan ticari anlaşmalar sonucu mal, hizmet ve teknoloji transferinin bedelinin yine aynı şekilde ödendiği barter türüdür. Maden, tarım ürünleri ve sanayi ürünleri, uluslararası barter ürünleri örneği olarak verilebilmektedir (Batier, 1991: 1; Şimşek, 2004: 30; Tekşen, 2006: 38; Toroslu, 2010: 19-20).

2. GÜNEY ASYA BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (SAARC) VE BRICS ÜLKELERİ

Bu araştırmanın örnekleme grubu; Güney Asya Bölgesel İşbirliği (SAARC) ve BRICS ülkelerinden oluşmaktadır. Bu ülkelerin ihracat, ithalat ve barter verilerinden yararlanılmıştır.

Güney Asya ülkeleri arasında bölgesel işbirliğini geliştirmek fikriyle, kurulum çalışmaları 1980 yılında Sri Lanka'nın başkenti Kolombo'da düzenlenen zirveyle başlayan Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü (SAARC-South Asian Association for Regional Cooperation), 8 Aralık 1985 tarihinde Bangladeş'in başkenti Dakka'da Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Butan, Maldivler, Nepal ve Sri Lanka'nın Devlet/Hükümet Başkanlarının katılımıyla yapılan toplantıda tüzüğünün kabul edilmesiyle resmen kurulmuştur. 7 üyeye ek olarak 2007 yılında Yeni Delhi'de düzenlenen 14. SAARC Zirvesi'nde Afganistan, örgüte üye olarak kabul edilmiştir. SAARC'ın amacı; Güney Asya halklarının refahını arttırmak ve yaşam kalitesini yükseltmek, bölgede ekonomik büyümeyi hızlandırmak, sosyal ve kültürel kalkınmayı teşvik etmek, bölge insanının potansiyelini ortaya çıkararak onurlu bir yaşam sürmesini sağlamak, Güney Asya ülkelerinde özgüveni yükseltmek, ülkelerin birbirlerine duydukları güveni geliştirmeye ve birbirlerinin sorunlarına anlayışlı yaklaşımlarına yardımcı olmak, üye ülkeler arasında ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel ve teknik alanlarda aktif işbirliğini güçlendirmek, gelişmekte olan diğer ülkelerle işbirliğini güçlendirmek, üyeler arasında ortak çıkar alanlarında ve uluslararası platformlarda dayanışmayı geliştirmek, aynı amacı taşıyan uluslararası ve bölgesel örgütler ile işbirliği yapmaktır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2018).

BRICS ülkeleri ise ismini ülkelerin İngilizce baş harflerinden alan ve 2006'da kurulan, 2011'de ise Güney Afrika'nın katılımıyla büyüyen ülkeler topluluğudur. BRICS ülkeleri sırasıyla; Brezilya, Rusya, Hindistan (India), Çin ve Güney Afrika (South Africa) ülkelerinden oluşmaktadır. BRICS'in kurulma sebebi; güçlenerek dünya ekonomisinde söz sahibi olmaktır. BRICS ülkeleri, yükselen piyasa ekonomileri olarak adlandırılmakta ve son yıllarda yabancı yatırımcıların ilgi odağı haline gelmektedir. Bunun temel nedeni ise hızlı artan nüfusları, doğal kaynak zengin olmaları, artan gelir ve buna bağlı olarak güçlü bir iç tüketimin olması bu ülkeleri bir araya getiren ortak özellikler arasındadır. Özellikle enerji kaynakları, ticaret, ipek yolu projesi ve gıda üretiminde büyük potansiyele sahip olan bu ülkeler, kurulan işbirliğini derinleştirip genişleterek dünya ekonomisinde önemli bir yere sahip olma hedefini gerçekleştirmek için yoğun çaba sarfetmektedir. Ayrıca Amerikan Merkez Bankası (FED)'in faiz artış kararları karşısında hızlı reaksiyon gösteren BRICS ülkeleri, kriz zamanlarında ülke ekonomilerine destek olmak amacıyla döviz rezervi havuzu oluşturarak ülkelerin mali istikrarının sürekliliği ve küresel kriz zamanlarında ekonomileri canlı tutma görevini de üstlenmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada Barter'in dünya ticaretindeki yeri ve önemi dış ticaret rakamlarıyla birlikte değerlendirilmiş; çünkü barterin iç ve dış ticaretteki toplam payı hesaplanmıştır. İthalat, ihracat ve Barter rakamları birlikte değerlendirilerek hangi verinin önem derecesinin kaç olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit 2007-2016 yılları arası 10 yıllık bir zaman periyodu için gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan örneklem grubu ise SAARC ve BRICS ülkelerinden oluşmaktadır. Dünya ekonomisinde söz sahibi olma konusunda gelişim gösteren BRICS ülkeleri ile aksine dünya ticaretindeki yeri son derece alt sıralarda olan SAARC ülkeleri seçilerek hem güçlü hem de güçsüz ülke grupları birlikte değerlendirilmiş ve çalışmanın sonuçlarının geçerliliği artırılmıştır.

Çalışmada kullanılan yöntem ise Entropi yöntemidir. Entropi; belirsizliği ölçen bir yöntem olup ilk kez 1865 yılında Rudolph Clausius tarafından kullanılmıştır. Wang ve Lee'nin 2009 yılında mevcut kullanım haline dönüştürdüğü yöntem 5 adım içermektedir (Wang ve Lee, 2009: 8982):

1. Adım:

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2. Adım:

$$P_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sum_{i=1}^m a_{ij}}; \forall j \quad (2)$$

3. Adım:

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m [P_{ij} \ln P_{ij}]; \forall j \quad (3)$$

4. Adım: $d_j = 1 - E_j$ (4)

5. Adım:

$$W_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j}; \forall j \quad (5)$$

Entropi yönteminin doğruluğunu onaylamak ve tespit etmek için ağırlıkların toplamına bakılmalı ve ağırlıklar toplamı 1'e eşit olmalıdır. Eğer bu şart sağlanmıyorsa aşamaların tekrar kontrol edilmesi ve yeniden yapılması gerekmektedir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmada 2007-2016 yılları arası 10 yıllık Barter, ithalat ve ihracat verilerinden yararlanılmıştır. Bu veriler, SAARC ve BRICS ülkelerine ait veri setinden oluşmakta ve verilere Dünya Bankası'ndan erişilmiştir. Ülke gruplarının hangi ülkelerden oluştuğu Tablo 1'de görülmüştür.

Tablo 1: SAARC ve BRICS Ülkeleri

BRICS	SAARC
Brezilya	Afganistan
Rusya	Bangladeş
Hindistan	Bhutan
Çin	Hindistan
Güney Afrika	Sri Lanka
	Maldivler
	Nepal
	Pakistan

Tablo 1'de görülen ülke grupları; SAARC ve BRICS ülkeleridir. SAARC ülkesi olarak 8 ülke, BRICS ülkesi olarak 5 ülke analize dahil edilmiştir. Bu ülke gruplarına göre; Barter, ihracat ve ithalat verilerinin ağırlıkları Entropi yöntemiyle analiz edilmiş ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Entropi Skorları

Veriler	2007	2008	2009	2010	2011
İthalat	0,332149409	0,333577749	0,332613693	0,332220416	0,332106021
İhracat	0,338042184	0,334320755	0,337187762	0,337531398	0,336292564
Barter	0,329808407	0,332101495	0,330198545	0,330248187	0,331601415
Veriler	2012	2013	2014	2015	2016
İthalat	0,332732605	0,332430634	0,331348383	0,331369403	0,331049575
İhracat	0,336169596	0,336896996	0,33825349	0,340110387	0,340305752
Barter	0,331097799	0,33067237	0,330398126	0,32852021	0,328644673

Entropi skorları incelendiğinde; Barter verilerinin tüm yıllarda ithalat ve ihracat verilerine göre daha az öneme sahip olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu fark az olsa da ithalat ve ihracatın dünya ülkelerinin dış ticaretindeki payı daha yüksektir. Tüm yıllar içerisinde en önemli paya sahip olan ihracat iken ithalat ve barter daha sonra gelmektedir. Bunun anlamı; ithalat, ihracat ve barter kalemleri birlikte analiz edildiğinde; en önemli dış ticaret kalemi ihracat iken en önemsizi ise barterdir. Barter'in dış ticaretteki payı düşüktür. Barter'in dış ticaretteki payının düşük olması hem BRICS hem de SAARC ülke grubunun değerlendirilmesinin sonucudur. BRICS ve SAARC ülkeleri için barterin önem düzeyi, ithalat ve ihracata göre düşüktür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomik gerçekler gözönüne alındığında, nakit sıkıntısı düşünüldüğünde barterin ciddi bir çözüm olduğu görülmektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan modellerde Barter Sistemi, süreklilik açısından küresel bir finans modelidir. Barter sistemi, uzman kadrolar eliyle ve doğru politikalar geliştirilerek yürütüldüğünde, tüm sektörlerle büyük katma değerler üretmektedir. Çünkü sistemin amacı; Barter Ortak Pazarı'na üye kuruluşun satışını artırmak, pazarlama politikasına yön vermek, yatırım ve finansman sorununu çözmek ve atıl kapasiteyi değerlendirerek işletmenin büyümesini sağlamak gibi bankacılık sektörünün ilgi alanını oluşturmayan konularda hizmet vermektedir. Ayrıca Barter sistemi; esneklik, vergiler, döviz rahatlığı ve basitlik gibi avantajlarının yanında lojistik sorunları, vadeli gibi bir alternatifte sahip olamaması ve bölünmezlik gibi dezavantajlara da sahiptir.

Bu çalışmada 2007-2016 yılları arası SAARC ve BRICS ülkelerinin barter, ihracat ve ithalat verileri analiz edilmiştir. Analiz, Entropi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Analizin amacı; belirlenen ülke grubu için barterin dünya ticaretindeki yerini belirlemektir. Analiz sonucunda; tüm yıllarda barter diğer değişkenlere göre en az önem derecesine sahip değişkendir. En önemli değişken ise ihracat kalemidir. Yapılan analiz sonucunda; dünya ticaretinde barterin önemi artsa da halen daha ihracat ve ithalata göre düşük seviyededir. Dünya ticaretinin en önemli kaleminin ise ihracat olduğu görülmektedir.

Araştırma dünyadaki tüm ülkelerle yapılarak genelleştirilebilir, veri seti ve yıl sayısı arttırılabilir veya ülke bazlı kıyaslamalar yapılarak hangi ülkede hangi verinin daha önemli olduğu sonucu bulunarak çalışma literatürdeki yerini alabilir. Ancak mevcut haliyle de çalışmanın dünya ülkeleri için Barter'a verilen önemi göstermesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

BATIER, M. (1991). Karşılıklı ticaret, Türk mevzuatındaki değişiklikler ve beklentiler. *HDTM Dergisi*, 9, 1-70

KAIKATI, A. M.ve Kaikati, J. G. (2013). Doing business without exchanging money: the scale and creativity of modern barter. *California Management Review*, 55(2), 46-71.

ÖZ, Y. ve Dursun, A. (2005). Bir finansman aracı olarak barter ve türkiye'deki işletmelerde finansman amaçlı kullanımı. *Ekev Akademi Dergisi*, 9 (25).

ÖZKAN, A. (2002). Barter işlemleri ve muhasebe uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18.

ŞİMŞEK, M. S. (2004). *Parasız ticaret barter*. Türk Barter Yayınları, İstanbul.

TEKŞEN, Ö. (2006). *Barter işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesinin yeni finansal tekniklerle karşılaştırılarak incelenmesi: bir araştırma*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

TOROSLU, M. V. (2010). *Barter işlemleri ve muhasebesi*, Adalet Yayınevi, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, (2011). 20.11.2018 tarihinde <http://www.mfa.gov.tr/guney-asya-bolgesel-ibirligi-orgutu.tr.mfa> adresinden erişilmiştir.

UYAN, Ö. (2005). *İş dünyasının yeni pusulası: barter sistemi*. Bakırköy Yenises Gazetesi, 29.

UYAN, Ö. (2012). *Barter eğitim dosyası*, (Yayınlanmamış Ders Notları).

UZUN, F. (2010). *Barter sistemi ve küçük ve orta boy işletmelerde uygulanabilirliği: Türkiye örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

WANG, T. C. & Lee, H. D. (2009). Developing a Fuzzy TOPSIS approach based on subjective weights and objective weights. *Expert Systems with Applications*, 36(5), 8980-8985.

WORLD BANK, (2018). 1.11.2018 tarihinde <https://data.worldbank.org/indicator> adresinden erişilmiştir.